

Samen veilig bewegen

Sociale veiligheid op de ALO Eindhoven

ALO Eindhoven heeft naar aanleiding van de huidige maatschappelijke aandacht en voorbeelden van grensoverschrijdend gedrag in het werkveld, nagedacht over wat sociale veiligheid en inclusie concreet betekent voor haarzelf en voor haar taak als opleider. Een zinvolle reflectie waar vervolgens onder de noemer 'Samen veilig bewegen' een aantal activiteiten en projecten werd gekoppeld. In dit artikel worden de belangrijkste ervan kort beschreven met als doel dat het opleidingsdocenten, studenten en werkveld helpt om de wereld van sport en bewegen sociaal veiliger en inclusiever te krijgen. | Gertjan van Dokkum

Verantwoordelijkheid van een opleider

Iedereen spreekt graag over waarden en normen, maar om het uiteindelijk met een groep mensen samen met elkaar eens te worden over gewenst gedrag valt niet mee. Vaak eindigen deze normatieve gesprekken in een *agree to disagree*. Nederland is een vrije, pluriforme samenleving en Nederlanders zijn trots op hun eigen meningen en verschillende standpunten. Als het gaat om sociale veiligheid en inclusie kun je echter niet blijven hangen in een *agree to disagree*, de veiligheid van de één is immers afhankelijk van het gedrag van de ander en vice versa. Als je opleider bent in een dergelijk land heb je dus een dubbele opgave; enerzijds zul je in tal van onderwerpen ruimte moeten bieden aan de verschillende morele en politieke standpunten van medewerkers en studenten, maar tegelijkertijd zul je ook duidelijkheid moeten verschaffen over wat je normaal, gewenst gedrag vindt als het gaat om de omgang met elkaar. Gedrag dat in het geval van het opleiden van een nieuwe generatie docenten indirect ook zal bijdragen aan de sociale veiligheid van leerlingen op scholen.

Maar wat is dan 'normaal'? En vanuit welke argumentatie vertrek je dan? Ik zal je hier de uitgebreide interne discussie over deze twee eenvoudige vragen besparen, maar wel de opbrengsten delen die kunnen helpen om binnen de eigen organisatie tot resultaten te komen op het gebied van sociale veiligheid en inclusie.

Statement sociale veiligheid en inclusie

Eerste opbrengst die ik hier wil delen en die ook echt heeft bijgedragen aan het gevoel van urgentie om binnen de school met dit onderwerp aan de slag te gaan was het volgende statement van het managementteam (MT):

Fontys Sport en Bewegen staat voor een veilig leer-, werk- en leefklimaat. Een klimaat waarin iedereen zichzelf kan zijn en we elkaars uniek-zijn omarmen. We erkennen de lichamelijke, geestelijk en sociale integriteit van anderen en respecteren elkaars grenzen. Gedrag dat hiermee niet in overeenstemming is, is ongewenst. Ongewenst gedrag is schadelijk en daarmee niet aanvaardbaar.

Om die reden stellen wij ongewenst gedrag altijd aan de orde ook als we omstander zijn. <...>

Waar mag je ons op aanspreken?:

- Fontys Sport en bewegen vormt door gesprekken met medewerkers, studenten en werkveld, steeds opnieuw een helder beeld van gewenst gedrag en van de professionele standaarden.
- Fontys Sport en bewegen draagt het gewenste gedrag en de professionele standaarden expliciet uit in haar onderwijs én in de begeleiding van haar studenten. Alle medewerkers geven daarin het goede voorbeeld.
- Fontys Sport en bewegen zorgt dat sociale veiligheid en het handelen volgens professionele standaarden binnen het curriculum van haar opleidingen geborgd zijn en expliciet worden besproken.
- Fontys Sport en bewegen treedt altijd op wanneer er sprake is van sociale onveiligheid of grensoverschrijdend gedrag. <...>

Scan of klik [hier](#) naar het volledige statement

Beroepscode voor beweegspecialisten

Met een statement verander je uiteraard nog geen gedrag. Maar het feit dat een MT sociale veiligheid op deze manier belangrijk maakt, zorgt wel voor de juiste mindset voor alle andere activiteiten en deelprojecten die daarna nog moeten plaatsvinden. Het ontwikkelen van een landingspagina 'sociale veiligheid' op onze digitale leeromgeving met daarop een laagdrempelige meldingsknop die altijd leidt tot reactie en passende acties laat ik hier voor het gemak even weg. De grootste uitdaging lag immers niet daarin, die lag zoals te verwachten was in het vinden van een gezamenlijk antwoord op de twee eerder beschreven vragen: Wat is dan 'normaal'? En vanuit welk argument vertrekken we?

Het vertrekpunt werd uiteindelijk het ontwikkelen van de professionele identiteit van studenten. Binnen deze ontwikkellijn stond aandacht voor de waarden en normen immers al 'gepland', er was echter nog geen concrete inhoud aan gekoppeld. Deze inhoud ontstond door de waarden, normen en regels die beschreven staan in de beroepscode voor coaches en begeleiders in de sport (beroepscode NLCoach) te vertalen naar de context van het werk van de beweegspecialist: ALO en Sportkunde.

Deze vertaling leidde tot een beroepscode die voorziet in concrete regels voor het gedrag en vormt de verbinding met de waarden en normen achter de regels. De nieuwe beroepscode is in Eindhoven inmiddels onderdeel van het curriculum van zowel ALO als Sportkunde en zorgt voor duidelijkheid bij docenten en studenten. De belangrijkste passages uit deze beroepscode staan hier samengevat:

<...>

Uitgangspunten van de beroepscode zijn:

- de rechten van de sporter;
- de integriteit van de sporter;
- de omgang binnen en buiten de beroepsmatige activiteiten.

Beweegspecialisten erkennen de rechten van de sporter en waarborgen de integriteit van sporters. Ze dienen relaties met sporters op een integere manier in te vullen, gebaseerd op openheid, eerlijkheid, wederzijds vertrouwen en respect. Beweegspecialisten dienen de standaarden van hun vak hoog te houden.

Lichamelijke integriteit

De beweegspecialist heeft de plicht alles te doen om de lichamelijke integriteit van de deelnemer te waarborgen en alles na te laten wat die lichamelijke integriteit schade kan berokkenen.

Richtlijnen en regels:

- Zorg ervoor dat noodzakelijk fysiek contact niet misverstaan kan worden (denk bijvoorbeeld aan stoeivormen en fysieke metingen).
- Zorg ervoor dat fysiek contact alleen plaatsvindt met toestemming van de deelnemers en dat dit voor de vervulling van jouw taken noodzakelijk is (denk bijvoorbeeld aan het hulpverlenen bij beweegactiviteiten of het geven van een voorbeeld aan de groep).
- Draag functionele (onderwijs) sportkleding.
- Zorg ervoor dat de sporters functionele (onderwijs) sportkleding dragen.
- Sta bedekking van het lichaam toe met in achtname van veiligheidsvoorwaarden (denk aan sporthoofddoeken, lange trainingsbroeken of sportshirts met lange mouwen).
- Zorg voor privacy bij het omkleeden van sporters (en beseft dat het publiekelijk omkleeden ook

ongewenste effecten kan hebben op omstanders).

- Zorg ervoor dat sporters de privacy van andere sporters erkennen bij het omkleeden.
- Zorg ervoor dat de belasting en intensiteit van activiteit is aangepast aan de leeftijd, de fysieke conditie en het prestatievermogen van de sporter.

Geestelijke integriteit

De beweegspecialist heeft de plicht alles te doen om de geestelijke integriteit van sporters te waarborgen en alles na te laten wat die geestelijke integriteit schade kan berokkenen.

Richtlijnen en regels:

- Discrimineer niemand. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het oneigenlijk onderscheid maken op basis van geslacht, ras, mentale toestand, huidskleur, gender, nationaliteit, handicap, seksuele oriëntatie, leeftijd, beroep, religie of politieke overtuiging.
- Laat beledigende of denigrerende uitingen en gebaren achterwege.
- Laat alle seksuele toespelingen, uitingen en gebaren achterwege.
- Pleeg overleg met de deelnemers over alle beslissingen die hen betreffen en streef daarbij naar een zo groot mogelijke consensus.
- Vereis niets van de deelnemers wat in strijd is met hun fundamentele waarden en diepste overtuigingen.
- Neem beslissingen die de deelnemers betreffen altijd zo, dat je de redenen daarvoor kunt aangeven. Wees ook altijd bereid om die redenen aan te geven.
- Moedig de deelnemers uitdrukkelijk aan de verantwoordelijkheid voor de eigen beslissingen te nemen.

Sociale integriteit

De sportprofessional heeft de plicht om alles te doen om de

sociale integriteit van de deelnemer te waarborgen en alles na te laten wat die sociale integriteit schade kan berokkenen.

Richtlijnen en regels:

- Zorg voor openheid en transparantie in één op één contact door de keuze van de locatie of door het uitnodigen van derden.
- Zorg voor openheid en transparantie in contact via social media.
- Maak geen persoonlijke informatie over de sporters toegankelijk voor het brede publiek, tenzij je daarvoor hun uitdrukkelijke toestemming hebt.
- Bekritiseer sporters niet in het openbaar.
- Zorg ervoor dat in beginsel iedereen dezelfde toegang tot jouw activiteiten heeft.
- Respecteer de culturele bijzonderheden van de deelnemers, voor zover zijzelf of anderen daardoor geen onmiddellijke risico's lopen.
- Stel de relevante professionals, ouders, vrienden of bekenden van je sporter onmiddellijk in kennis als je – om welke redenen dan ook – bezorgd bent over hun directe welzijn.

Omgang binnen en buiten de beroepsmatige activiteiten

De beweegspecialist zorgt ervoor dat de omgang met sporters te allen tijde professioneel is. Dit betekent dat de beweegspecialist ook buiten de georganiseerde activiteiten om, steeds het goede voorbeeld geeft met betrekking tot de gezonde en actieve levensstijl en de professionele afstand tot de sporter eerbiedigt.

Richtlijnen en regels:

- Geen één op één contact via Sociale media met sporters zolang er sprake is van een machtsverhouding tussen jou en de sporter.

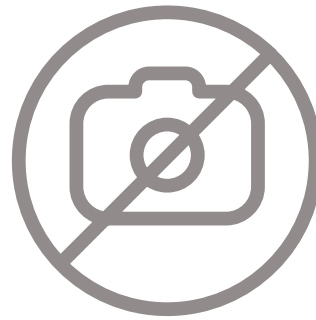
- Geen één op één afspraken met minderjarige sporters en sporters waarbij er sprake is van een machtsverhouding tussen jou en de sporter.
<....>

Scan of klik *hier* naar het volledige statement

Campagne 'Samen veilig bewegen'

Om de beroepscode en andere nieuwe richtlijnen voor het gedrag onder de aandacht te brengen van onze medewerkers en studenten werd de campagne 'Samen veilig bewegen' gestart. Naast workshops, scholingen en teambijeenkomsten werden er op verschillende plaatsen in het gebouw posters opgehangen waarin de nieuwe norm helder beschreven stond en er bovendien een link werd gelegd naar het ontwikkelen van de professionele identiteit en het meldpunt sociale veiligheid. Zo zijn er nu zeven posters ontwikkeld:

SAMEN VEILIG BEWEGEN

DIT IS WAAROM:
IN DEZE ZAAL WORDEN ZAKEN GELEERD EN DAT IS VAAK EEN NIEUWE EN SOMS SPANNENDE ERVARING. HET PROCES VAN LEREN IS VAN DE STUDENTEN IN DE ZAAL EN NIET VAN HEN DIE AAN DE ZIJLIJN STAAN.

DAAROM SPREKEN WE AF DAT WE GEEN FOTO'S OF VIDEO'S MAKEN VAN MEDESTUDENTEN EN DOCENTEN IN DEZE ZAAL.

WEL NET ZO PROFESSIONEEL.

- 1 **Samen veilig bewegen** over het maken van foto- en filmopnames tijdens sportlessen en zwemlessen;
- 2 **Samen veilig omkleden** over veiligheid in de kleedkamers;
- 3 **Samen veilig divers** over toiletgebruik;
- 4 **Samen veilig werken** over het rekening houden met elkaar bij het zelfstandig werken;
- 5 **Samen veilig sporten** over het gebruik van de fitnessruimte;
- 6 **Samen veilig bewegen** over omkleden in de zalen of in de gangen;
- 7 **Samen veilig bewegen** over functionele sportkleding.

RI&E sociale veiligheid bij buitenschoolse activiteiten

De laatste opbrengst die ik nog graag deel is het werken met een risico-inventarisatiemodel extra curriculaire activiteiten. Deze stap is werkelijk laaghangend fruit en snel toe te passen om de sociale veiligheid te vergroten. De RI&E (risico-inventarisatie) op fysieke veiligheid en het voorkomen van blessures kennen we al, wanneer je dezelfde methode hanteert voor de sociale veiligheid kun je vooraf een inschatting maken van mogelijke situaties rondom de sociale veiligheid. Vervolgens bedenk je dan de

mogelijke 'beheersmaatregelen' om zo een lager rest-risico of zelfs helemaal geen risico meer te lopen. Draaiboeken van kampen, introductieprogramma's, schoolfeesten en sportevenementen worden op deze manier doorgenomen en de beheersmaatregelen gedeeld met alle betrokkenen. Gegarandeerd dat het goede gesprek wordt gevoerd en medewerkers en studenten alert zijn op de sociale veiligheid.

Tot slot

Werken aan een werkcultuur waarbinnen sociale veiligheid en inclusie vanzelfsprekend zijn kan morgen al beginnen; jezelf bewust zijn van de risico's en het voeren van het goede gesprek vormen al een goed begin. Wil je een en ander wat bewuster en planmatiger aanpakken, dan kun je meer projectmatig gaan werken. De opbrengsten die in dit artikel kort werden gedeeld vormen dan een goede basis voor die laatste aanpak. ●

SAMEN VEILIG OMKLEDEN

Fontys biedt een veilige onderwijs- en werkomgeving waar geen enkele ruimte is voor ongewenst gedrag, in welke vorm dan ook. Ook niet in deze kleedkamer.

Laat het niet aan anderen over. Zie het en zeg het!

Melden, vragen of meer weten?
Scan de QR-code

Contact

G.vandokkum@fontys.nl

Gertjan van Dokkum is projectleider Sociale veiligheid, diversiteit en inclusie en is docent pedagogiek en filosofie aan Fontys Hogeschool in Eindhoven

Foto's en afbeeldingen

Copyright Fontys

Kernwoorden

sociale veiligheid, inclusie, beroepscode, samen veilig bewegen

